

УДК 330.65

Аліна Вадимівна НІКІТІНА

кандидат економічних наук, асистент кафедри міжнародної економіки, Харківський національний автомобільно-дорожній університет, e-mail: nikitina12345@rambler.ru

УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

Нікітіна, А. В. Управление економічною безпекою підприємства в умовах глобалізаційних перетворень / Аліна Вадимівна Нікітіна // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць; за ред. М. І. Зверякова (голов. ред.) та ін. (ISSN 2313-4569). – Одеса: Одеський національний економічний університет. – 2015. – Вип. 3. – № 58. – С. 144–150.

Анотація. У статті досліджено та узагальнено сутність поняття «економічна безпека підприємства» (ЕБП). Проаналізовано концепцію управління економічною безпекою підприємства в умовах глобалізаційних перетворень на прикладі автотранспортних підприємств (АТП). Виявлено, що за сучасних динамічних умов жорсткої конкуренції впровадження нових систем управління, які охоплювали б усі сфери функціонування підприємства і допомагали вирішувати проблеми забезпечення високого рівня економічної безпеки, є неодмінним підґрунтям для ефективного управління підприємствами, й економічною безпекою зокрема. Визначено, що управління економічною безпекою підприємства передбачає симбіоз двох таких аспектів як стратегічний та оперативний. Запропоновано модель системи управління економічною безпекою АТП, яка ілюструє взаємодію між підсистемами на основі прямих і зворотних зв'язків, що реалізуються у горизонтальному і вертикальному напрямках. Обґрунтовано необхідність подальшого розвитку теоретичних аспектів економічної безпеки підприємств у розрізі впровадження комплексу превентивних заходів для мінімізації впливу загроз на ефективне його функціонування.

Ключові слова: економічна безпека підприємств; загроза; система; управління економічною безпекою.

Аліна Вадимовна НИКИТИНА

кандидат экономических наук, ассистент кафедры международной экономики, Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет, e-mail: nikitina12345@rambler.ru

УПРАВЛЕНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТЬЮ ПРЕДПРИЯТИЯ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИОННЫХ ПРЕОБРАЗОВАНИЙ

Никитина, А. В. Управление экономической безопасностью предприятия в условиях глобализационных преобразований / Алина Вадимовна Никитина // Вестник социально-экономических исследований: сб. науч. трудов; под ред. М. И. Зверякова (глав. ред.) и др. (ISSN 2313-4569). – Одесса: Одесский национальный экономический университет. – 2015. – Вып. 3. – № 58. – С. 144–150.

Аннотация. В статье исследована и обобщена сущность понятия «экономическая безопасность предприятия» (ЭБП). Проанализирована концепция управления экономической безопасностью предприятия в условиях глобализационных преобразований на примере автотранспортных предприятий (АТП). Выведено, что в современных динамических условиях жесткой конкуренции внедрение новых систем управления, которые охватывали бы все сферы функционирования предприятия и помогали решать проблемы обеспечения высокого уровня экономической безопасности, является неперенным основанием для эффективного управления предприятиями, и экономической безопасностью, в частности. Определено, что управление экономической безопасностью предприятия предусматривает симбиоз двух таких аспектов как стратегический и оперативный. Предложена модель системы управления экономической безопасностью АТП, которая иллюстрирует взаимодействие между подсистемами на основе прямых и обратных связей, реализуемых в горизонтальном и вертикальном направлениях в рамках наложенных ограничений. Обоснована необходимость дальнейшего развития теоретических аспектов экономической безопасности предприятий в разрезе внедрения комплекса превентивных мер для минимизации влияния угроз на его эффективное функционирование.

Ключевые слова: экономическая безопасность предприятий; угроза; система; управления экономической безопасностью.

Alina NIKITINA

*PhD in Economics, Assistant the Department of International Economics,
Kharkiv National Automobile and Highway University, e-mail: nikitina12345@rambler.ru*

ENTERPRISE ECONOMIC SECURITY MANAGEMENT IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION CHANGES

Nikitina, A. (2015), Enterprise economic security management in the context of globalization changes. Ed.: M. Zveryakov (ed.-in.-ch.) and others [Upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstva v ymovakh hlobalizatsiinykh peretvoren; za red.: M. I. Zveriyakova (gol. red.) ta in.], Socio-economic research bulletin (ISSN 2313–4569), Odessa National Economic University, Odessa, Issue 3, No. 58, pp. 144–150.

Abstract. *The article investigates and summarizes the essence of the notion of «enterprise economic security» (EES). The concept of enterprise economic security management at the example of motor transport enterprises (MTE) in terms of globalization changes was analyzed. It is found that in the current conditions of tough competition the dynamic introduction of new management systems which would cover all areas of the enterprise functioning and solve the problem of a high level of economic security provision is an essential basis for effective corporate governance and economic security in particular. It is determined that the company's economic security management provides a symbiosis of two aspects such as strategic and operational. The model of MTE economic security management system illustrating the interaction between subsystems based on direct and inverse relationships, which are realized in horizontal and vertical directions within the restrictions imposed, is proposed. The necessity of further development of the theoretical aspects of economic security in the context of the implementation of the preventive measures complex to minimize the impact of threats to the effective functioning of the entity is grounded.*

Keywords: *economic security; threat; system; economic security management.*

JEL classification: *F290*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Швидко змінювані умови, що склалися на міжнародному ринку автотранспортних послуг, зокрема: загострення конкурентної боротьби, підвищення вимог до технічного стану автопарку, відсутність підтримки з боку світового співтовариства – змушують українські автотранспортні підприємства (АТП) створювати дієві системи управління підприємством, за яких негативний вплив чинників зовнішнього середовища був би незначним. За таких обставин важливими є питання забезпечення власної економічної безпеки (ЕБ) сьогодні і в майбутньому, оскільки суб'єкти господарювання, у тому числі й підприємства, що здійснюють перевезення автомобільним транспортом, суттєво відчують потребу в швидкій та гнучкій системі адаптації до постійних змін кон'юнктури міжнародного ринку.

Висвітлення проблем, пов'язаних зі стійкістю економічного розвитку й економічною безпекою підприємств, було зроблено такими провідними зарубіжними та вітчизняними науковцями: О. Ареф'євою, А. В. Козаченко, В. П. Пономаревом, А. Н. Ляшенком та ін.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Вітчизняні фахівці економічну безпеку підприємства трактують таким чином: «це стан і здатність економічної системи протистояти небезпеці руйнації її організаційної структури і статусу, а також перешкодам досягнення цілей розвитку» [1, с.17].

Науковий підхід, який є найбільш широким, багатоохоплюючим та перспективним у дослідженні, визначено як ресурсно-функціональний. До основних прибічників цього підходу належать С. Іляшенко, С. Грунін, Є. Олейников, В. Тамбовцев та ін. [1, с.15–20; 2, с.288]. У різновекторності та комплексності є його головна особливість щодо тлумачення поняття «економічна безпека підприємства». Науковцями в рамках ресурсно-функціонального підходу ідентифікуються основні чинники, процеси, що впливають на стан безпеки суб'єкта господарювання, аналізується структура власних і позичкових ресурсів підприємства, розглядаються головні показники, що відображають рівень ЕБП. Основною метою забезпечення економічної безпеки підприємства за такого підходу є розвиток суб'єкта господарювання і його стабільне функціонування. Перевагами цієї концепції є комплексне,

багатостороннє вивчення об'єкта через аналітичну призму дослідження зовнішнього і внутрішнього середовищ, в яких функціонує підприємство, у рамках часового інтервалу, але недоліком є досить проблематичне застосування інструментарію такого аналізу через значні трудові затрати на ідентифікацію усіх можливих і потенційних загроз економічній безпеці підприємства.

Необхідно звернути увагу на визначення, наведене В. Тамбовцевим, який характеризує економічну безпеку тієї або іншої системи як сукупність властивостей стану її виробничої підсистеми, що забезпечує можливість досягнення мети всієї системи [2, с.250]. Вважаємо, що така дефініція є вузькою, визначає тільки кінцевий результат, що може бути виконано лише при досягненні місії підприємства, та не відображає сутності економічної безпеки як цілеспрямованого і комплексного явища, на яке впливає сукупність чинників зовнішнього і внутрішнього середовищ.

Значна кількість деструктивних чинників зовнішнього середовища спричинила виникнення ще одного наукового підходу до економічної безпеки підприємства – захисного, прибічниками якого є Д. Ковальов, Т. Сухорукова, О. Козаченко, О. Ляшенко та інші [3, с.280; 4, с.45–47]. Зовнішнє оточення та його вплив на підприємство є головним стрижнем досліджень вчених. Так, Д. Ковальов та Т. Сухорукова під економічною безпекою підприємства розуміють можливість захищати його діяльність від негативного впливу зовнішнього середовища та спроможність усувати за максимально короткий строк сукупність загроз або пристосуватись до умов, які впливають негативно на діяльність суб'єкта господарювання [5, с.48–52]. Трактують економічну безпеку підприємства у працях [3, с.280; 4, с.45–47] є таким: сукупність факторів, що визначають забезпечення економічних інтересів, здатність протистояти загрозам, незалежність, платоспроможність, стійкість тощо. Разом з тим, незважаючи на детальне вивчення факторів середовища, науковці не враховували необхідність забезпечення сталого розвитку та необхідність урахування часового чинника, який можна віднести до головного недоліку цієї концепції.

Ототожнення ЕБП зі стійкістю та розвитком останнього є основою стійкісного підходу, якого дотримуються такі вчені як: К. Горячева, М. Капустін, С. Дубецька [6, с.146–171; 7, с.65–67; 8, с.35–37]. Вони звертають особливу увагу на основні умови існування підприємства, необхідність дотримання певних параметрів, хоча таким чином сутність економічної безпеки підприємства розкривається не повною мірою, вказуючи лише на сталий розвиток суб'єкта господарювання.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Сучасний рівень соціально-економічного розвитку України характеризується серйозними загрозами її економічній безпеці внаслідок внутрішніх протиріч економічного, політичного, соціального і екологічного характеру, а також дії зовнішніх чинників. Одними із головних причин такого становища є приділення недостатньої уваги питанням забезпечення економічної безпеки підприємств та недосконалість науково-методичної бази управління останньою з урахуванням галузевої приналежності. За таких обставин особливо гостро постають питання забезпечення власної економічної безпеки як в поточний період, так і в майбутньому, оскільки суб'єкти господарювання, у тому числі й підприємства, що здійснюють перевезення автомобільним транспортом, особливо гостро відчувають потребу в швидкій та гнучкій системі адаптації до постійних змін кон'юнктури міжнародного ринку.

Незважаючи на досить широкий спектр досліджень сучасних проблем та заходів щодо забезпечення економічної безпеки підприємства (ЕБП), усі вони, здебільшого, мають загальнонауковий, методологічний характер, тому актуальним є дослідження системи управління економічною безпекою АТП.

Постановка завдання. Метою статті є узагальнення, поглиблення і розвиток теоретичних засад ЕБП. Реалізація поставленої мети зумовила вирішення таких завдань:

- детермінація основних підходів до визначення управління економічною безпекою підприємства;
- удосконалення системи управління економічною безпекою АТП.

Виклад основного матеріалу дослідження. За сучасних умов розбудови економіки України підприємство стикається з проблемою створення й управління системою економічної безпеки, оскільки на суб'єкт господарювання впливає велике розмаїття чинників, як позитивного, так і негативного характеру, вплив яких може істотно зменшити або, у найгіршому випадку, зруйнувати середовище, де існує підприємство.

Беручи за основу наукові погляди, що викладені у працях [5, с.48–52; 6, с.146–171; 7, с.65–67], за якими формою реального втілення управлінських впливів є система управління, що втілює сукупність взаємодіючих системоутворюючих компонентів, якими є суб'єкт (керівна підсистема), об'єкт (керована підсистема) і зовнішнє середовище, у контексті цього дослідження під суб'єктом управління ЕБП вбачаємо апарат управління цього суб'єкта (відокремлені служби, органи управління, керівники, спеціалісти з розподіленими між ними управлінськими функціями, що відображено на організаційній структурі управління), під об'єктом управління – ЕБП, а також систему взаємопов'язаних елементів його економічної безпеки, які утворюють спроможність суб'єкта господарювання досягти місії за найбільш ефективного використання всіх наявних видів ресурсів в поточному і майбутньому періодах, за мінімально можливих втрат і часового інтервалу, які є прийнятними й економічно обґрунтованими для керівників підприємства, а як зовнішнє середовище – релевантне оточення його економічної безпеки.

Використовуючи системний і кібернетичний підхід, відобразимо систему управління економічною безпекою АТП у вигляді, по-перше, сукупності керуючої і керованої підсистем, розуміючи існування доведеної тези стосовно наявності декомпонованості на базові елементи більшості систем для зниження невизначеності складної системи і формування вимог до останньої. По-друге, у вигляді дворівневої ієрархічної системи, якій притаманні такі властивості: вертикальна декомпозиція або багаторівнева ієрархія, пріоритетність дій верхніх рівнів перед нижніми, залежність рішень, що приймаються на верхніх рівнях, від результатів, одержаних на нижніх рівнях, а отже, наявність зворотних зв'язків у системі. По-третє, відображення системи управління обов'язково включає контури управління економічною безпекою АТП у розрізі її функціональних складових.

Під функцією управління розуміють відокремлений напрям роботи, який є певною характеристикою того, що робить і має робити управляюча система. Загальними є такі функції, які є важливою частиною управлінського циклу та направлені на кожний об'єкт управління, визначаючи функціональний розподіл і спеціалізацію управлінської праці, а саме: планування, організація, координація, мотивація, контроль. Розмежовуючи головні характеристики й особливості системи управління економічною безпекою АТП, подальшим етапом декомпозиції функції управління стає їх компонування у три основні блоки, а саме: вирішальний (D), який охоплює функції аналізу і планування; перетворювальний (R), що містить функції організації, мотивації і регулювання; інформаційно-контрольний (J), який займається збором, обробкою інформації й здійснює управлінський контроль [8, с.35–37].

Враховуючи отриману інформацію, формулюються цілі управління економічною безпекою АТП в межах вирішального блоку. На підґрунті визначених цілей управління економічною безпекою підприємства ідентифікуються основні задачі та приймаються рішення щодо планування ресурсів для забезпечення їхньої реалізації. Реалізація функції аналізу, зміст якої полягає в аналізі зовнішнього середовища, діагностиці внутрішнього середовища АТП, виявленні відхилень запланованих і фактичних показників та їх причин, обґрунтуванні управлінських рішень для усунення останніх, у вирішальному блоці представлена у вигляді зворотного зв'язку від інформаційно-контрольного блоку. У розширеному циклі в інформаційно-контрольному блоці здійснюється оцінювання рівня ЕБ, виявлення основних функціональних складових останньої, контроль за дотриманням цілей управління ЕБ, відокремлення основних загроз та заходів щодо їх мінімізації.

З метою підвищення ефективності управління підприємством пропонується схема процесу управління ЕБ автотранспортних підприємств, яка передбачає: багатоетапну процедуру з дослідження й аналізу розгалуженої і мінливої сукупності зовнішніх чинників;

діагностики внутрішнього середовища крізь призму ідентифікації слабких і сильних сторін, потенційних можливостей і перешкод; розробку комплексу превентивних заходів щодо нівелювання впливу деструктивних явищ і ситуацій; впровадження й за необхідності коригування процесу управління ЕБ, підсистем оцінювання рівня економічної безпеки і ранжування домінуючих загроз (рис. 1).

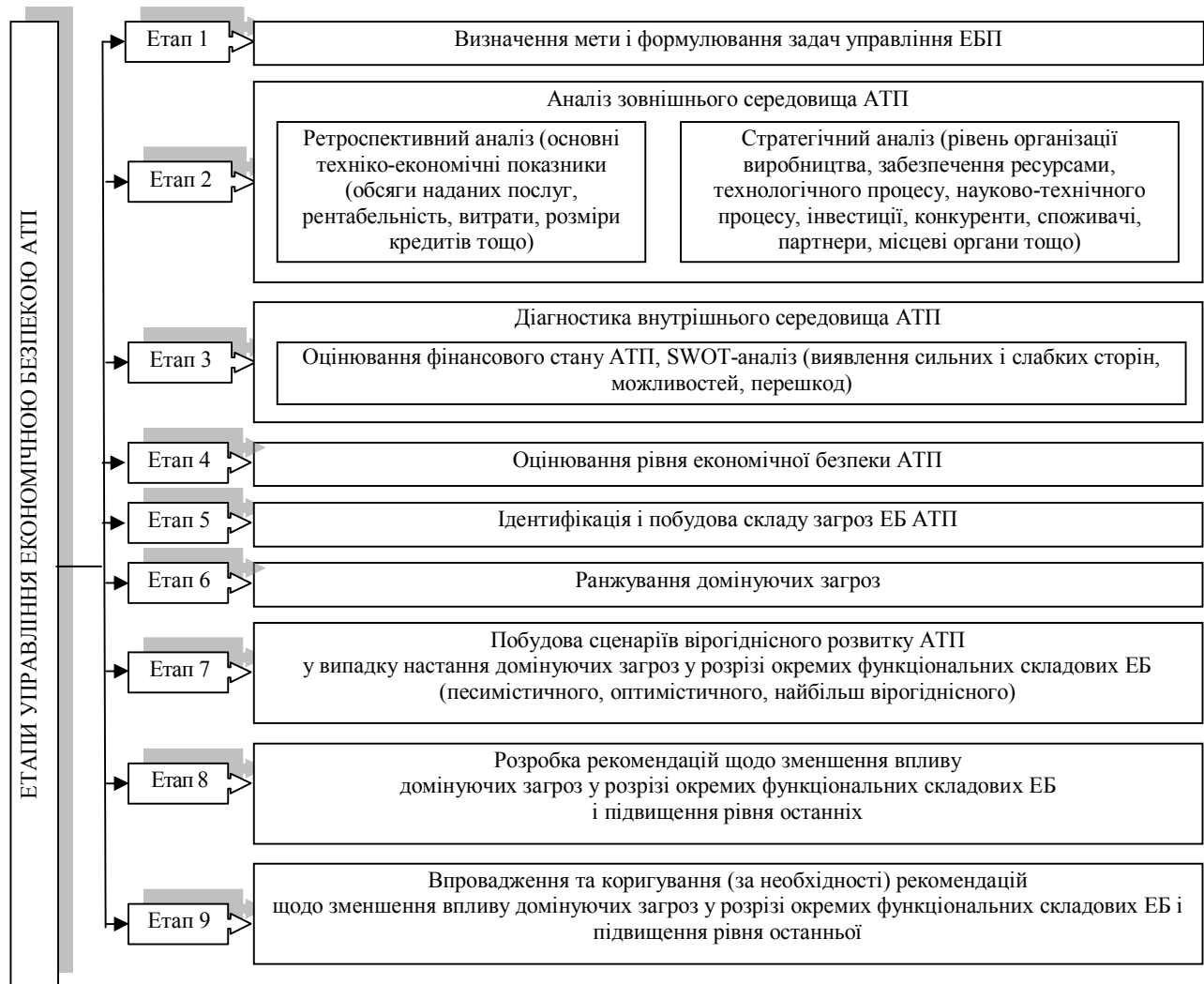

Рис. 1. Схема процесу управління економічною безпекою АТП

Запропонована на рис. 1 схема послідовності реалізації управлінських процесів, які спрямовані на забезпечення стійкого та стабільного функціонування АТП, і відповідно, досягнення рівня економічної безпеки, передбачає багатоетапний механізм, який охоплює постійну модифікацію з використанням певного комплексу методів управління на всіх етапах на основі інформаційних потоків і адаптується до змін середовища. Підкреслимо, що запропонована модель управління економічною безпекою автотранспортних підприємств побудована на підґрунті використання рекурсивного підходу.

Досягнення стійкого, стабільного функціонування автотранспортного підприємства, його високої конкурентоспроможності, незалежності та автономії у поточному і майбутньому періодах є головним критерієм ефективності управління економічною безпекою АТП.

Сутнісний зміст запропонованої схеми передбачає таку процедуру. На підґрунті отриманої інформації, що є результатом виваженої аналітичної роботи умов, чинників і складових зовнішнього середовища АТП, яка охоплює проведення ретроспективного аналізу, стратегічного аналізу, діагностики внутрішнього середовища автотранспортного

підприємства, що передбачає проведення оцінки фінансового стану, SWOT-аналізу з виявленням сильних і слабких сторін, можливостей, перешкод, суб'єкт управління окреслює певне коло завдань та переходить до розв'язання конкретної задачі управління, а саме: ідентифікації рівня економічної безпеки АТП.

Оцінювання рівня ЕБ автотранспортного підприємства займає особливе місце в процесі управління економічною безпекою, оскільки є методичним базисом та основою подальших обґрунтованих управлінських дій і рекомендацій одночасно. У центрі такої оцінки є сукупність взаємопов'язаних елементів, аналіз яких дозволяє прийняти рішення на основі інтегрального показника за допомогою використання методів багатовимірною факторного аналізу [9, с.154–160].

Розглядаючи АТП як відкриту систему, що здійснює взаємний активний обмін інформацією із зовнішнім і внутрішнім середовищем та перебуває під неоднозначним впливом мінливого і динамічного зовнішнього оточення, що стає джерелом додаткових проблем в управлінській діяльності, було виокремлено ще один важливий етап – ранжування домінуючих загроз. Він передбачає ідентифікацію широкого кола домінуючих загроз у розрізі функціональних складових економічної безпеки АТП. Оскільки не врахування одночасного впливу внутрішніх та зовнішніх загроз, відсутність ймовірності настання загроз і рівня їх впливу на нормальне функціонування АТП може призвести до негативних наслідків, зокрема: зменшення рівня прибутків, збільшення рівня податкового навантаження, зменшення сегменту ринку, загострення конфліктів між працівниками підприємства тощо.

Подальшим етапом є розрахунок вірогідності настання домінуючих загроз. Він передбачає надання необхідної інформації щодо вірогіднісного настання тієї або іншої загрози економічній безпеці автотранспортних підприємств для подальших управлінських дій, а саме: визначення прогнозованого розвитку подій на автотранспортному підприємстві у випадку негативного впливу домінуючих загроз. Отже, з метою підвищення ефективності управління економічною безпекою АТП був проведений розрахунок вірогідності настання домінуючих загроз, за допомогою використання методу експертних оцінок.

Подальшим етапом запропонованої схеми управління економічною безпекою АТП є побудова вірогіднісних детальних сценаріїв, в яких передбачено три варіанти розвитку подій, у випадку настання домінуючих загроз у розрізі окремих функціональних складових економічної безпеки. Такі сценарії адекватно відображають відносини, взаємозв'язки, взаємозалежності, ефекти та тиски з боку внутрішнього і зовнішнього середовищ у протилежних прогнозах: песимістичному й оптимістичному. Такий підхід є ефективним інструментом управління, який допоможе відібрати стратегічну, тактичну альтернативу, що найбільш сприятливо буде впливати на досягнення поставлених цілей і виконання завдань у контексті досягнення економічної безпеки АТП.

Висновки і перспективи подальших розробок. У статті визначено, що управління економічною безпекою підприємства займає особливе місце в системі управління підприємством, оскільки в ринковій економіці в період загострення конкурентної боротьби на міжнародному ринку саме воно підсилює адаптивність, конкурентоздатність бізнесу, забезпечуючи інтеграцію економічних процесів на підприємстві та пов'язуючи разом внутрішні ресурси й зовнішнє середовище. Крім того, управління економічною безпекою підприємства поєднує цілеспрямовані систему моніторингу стану і динаміки розвитку підприємства, має за мету завчасне попередження небезпеки і вживання необхідних заходів захисту і протидії загрозам і успішного функціонування у майбутньому, а також передбачає проведення діагностики стану підприємства, що дозволяє достатньо дослідити комплекс чинників, які загрожують діяльності суб'єкта господарювання.

Література

1. Ревенко А. Проблемы формирования национальной экономической безопасности Украины / А. Ревенко // Экономика Украины. – 1993. – № 11. – С. 15–20.

2. Клейнер Г. Б. *Предприятия в нестабильной экономической среде: риски, стратеги, безопасность: учеб.* / Г. Б. Клейнер, В. Л. Тамбовцев, Р. М. Качалов. – М.: Экономика, 1997. – 288 с.
3. Козаченко А. В. *Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм обеспечения: монография* / А. В. Козаченко, В. П. Пономарев, А. Н. Ляшенко. – К.: Либра, 2003. – 280 с.
4. Сухорукова Т. *Индикаторы ресурсной безопасности предприятия* / Т. Сухорукова. – Х.: Бизнес Информ. – 1998. – № 6. – С. 45–47.
5. Ковальов Д. *Економічна безпека підприємства* / Д. Ковальов, Т. Сухорукова // *Економіка України*. – 1998. – № 10. – С. 48–52.
6. Дубецька С. П. *Економічна безпека підприємств України* / С. П. Дубецька // *Недержавна система безпеки підприємства як суб'єкт національної безпеки України: зб. матер. наук.-практ. конф. (16–17 травня 2001 р.)* / [ред. кол. І. І. Тимошенко та ін.]. – К., 2003. – С. 146–171.
7. Горячова К. *Фінансова безпека підприємства. Сутність та місце в системі економічної безпеки* / К. Горячова // *Економіст*. – 2003. – № 8. – С. 65–67.
8. Забродский В. *Теоретические основы оценки экономической безопасности отрасли и фирмы* / В. Забродский, Н. Капустин // *Бизнес-информ*. – 1999. – № 15. – С. 35–37.
9. Нікітіна А. В. *Удосконалення сучасного методичного інструментарію оцінювання економічної безпеки підприємств* / А. В. Нікітіна // *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту (Серія «Економічні науки»)*. – Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ. – 2012. – Вип. I (45). – С. 154–160.

References

1. Revenko, A. (1993), «Problems of national economic security of Ukraine formation» [Problemy formirovaniya natsionalnoy ekonomicheskoy bezopastnosti Ukrainy], *Economy of Ukraine*, No. 11, pp. 15–20 (rus)
2. Kleiner, G., Tambovtsev, V., Katchalov, G. (1997), *Companies in the unstable economic environment: risks, strategists, security* [Predpriyatiya v nestabilnoy ekonomicheskoy srede: riski, strategii, bezopastnost], Publishing House Economy, Moscow, 288 p. (rus)
3. Kozachenko, A. V., Ponomarev, V. N., Lyashenko, A. (2003), *Economic safety of the enterprise: essence and providing mechanism: monograph* [Economicheskaya bezopastnost predpriyatiya: sushchnost i mehanizm obespecheniya: monografiya], Kiev, Libra, 280 p. (rus)
4. Sukhorukova, T. (1998), «Indicators of resource enterprise security» [Indicatory resursnoy bezopastnosti predpriyatiya], *Business Inform*, No. 6, pp. 45–47 (rus)
5. Kovalev, D., Sukhorukova, T. (1998), «Economic security of enterprise» [Economichna bezpeka pidpriemstva], *Economy of Ukraine*, No. 10, pp. 48–52 (ukr)
6. Dubetska, S. (2003), *Economic safety of the enterprises of Ukraine: Proceedings of scientific and practical conference «Nongovernmental system of enterprise security as a subject of national security of Ukraine»* [Economichna bezpeka pidpriemstv Ukrainy: Materialy nauch.-prakt. konf. «Nederzhavna systema bezpeky pidpriemstva yak subiekt natsionalnoi bezpeky Ukrainy»], European University, Kyiv, pp. 146–171 (ukr)
7. Goryachova, K. (2003), *Financial security of a company. The essence and place in economic security system* [Finansova bezpeka pidpriemstva. Sutnist ta mistse v systemi ekonomichnoi bezpeky], *Economist*, No. 8, pp. 65–67 (ukr)
8. Zabrodskiy, A., Kapustin, N. (1999), *Theoretical basis of industry and firm economic safety estimation* [Teoreticheskie osnovy otsenki ekonomicheskoy bezopastnosti otrasli i firmy], *Business-inform*, No. 15, pp. 35–37 (rus)
9. Nikitina, A. (2012), *Improving methodological tools of modern economic security assessment* [Udoskonalennya suchasnoho metodychnoho instrumentariyu otsynuyuvannya ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv], *Bulletin of Chernivtsi Trade and Economics Institute. Economic sciences*, No. 1 (45), pp. 154–160 (ukr)

Стаття надійшла до редакції 27.07.2015.